

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Territori i Sostenibilitat
Direcció General de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic
Servei d'Avaluació i Restauració d'Activitats Extractives
Carrer d'Aragó, 244-248
08007 BARCELONA

Assumpte: **Modificació de la Declaració d'Impacte Ambiental de l'activitat extractiva el Terror Vell, situada al municipi de Cardona, Bages.** (ref.: BA20030094)

Benvolgut senyors,

L'aturada *sine die* de l'explotació del runam salí Vell -o terror o terrera Vella- de Cardona per part d'Ercros SA, per motius estrictament comercials, motiva la revisió del corresponent Programa de Restauració i la necessitat d'una nova Declaració d'Impacte Ambiental.

A la documentació del projecte observem que s'anomena "terrera Vella" a l'acumulació de residus generats durant l'explotació de la mina Nieves de potassa. Preferim nosaltres parlar de "runam Vell" per referir-nos a aquesta acumulació artificial de residus miners, o de "*escombrera Vieja*" quan s'utilitza castellà, per remarcar precisament la seva natura de residu salí, la mateixa que la resta de runams salins de la mineria potàssica del Bages, evitant el terme "terrera", malgrat que pugui estar arrelat, perquè indueix a pensar equívocament que el material consisteix en una terra inert i innòcua.

El Programa de Restauració vigent pel runam Vell de Cardona, del 2004, preveia l'explotació dels residus salins i una posterior restitució edàfica i revegetació. Ara, a resultes de canvis normatius i noves tecnologies en l'elaboració de clor, l'explotació dels residus salins de Cardona ha esdevingut inviable. El compliment del Programa de Restauració s'ha estroncat.

A més del Programa de Restauració de Cardona, és oportú fer esment dels Programes de Restauració aprovats o executats per la resta de runams salins del Bages; vegem-los a continuació:

- Els runams aturats de la Botjosa i del Cogulló a Sallent, propietat d'ICL, tenen sistemes de recollida de la salmorra generada i es preveu instal·lar noves captacions, algunes d'elles allunyades de l'entorn del runam, perquè les actuals no són suficients. Aquesta és però una situació temporal. El Programa de Restauració aprovat per Sallent preveu desfer-se dels residus salins per mitjà d'una explotació comercial que l'aturada al runam Vell de Cardona posa en qüestió més l'enviament al mar a través d'un nou col·lector de salmorres pendent de construcció. Un cop buidat el lloc de residus, es procediria a la restauració pròpiament dita.
- El runam del Fusteret a Súria, propietat d'ICL, es troba lamentablement en fase de creixement actiu. El seu Programa de Restauració aprovat és paral·lel al de Sallent, però amb terminis encara més llunyans.
- Pel runam Nou de Cardona, propietat d'Ercros SA, es preveu condicionar el terreny encara salí després d'haver-lo buidat de residus mitjançant l'aportació de noves terres i la revegetació.
- El runam de Vilaforns a Balsareny, propietat d'ICL, és l'únic que ha estat efectivament restaurat. La restauració, executada per l'Agència Catalana de l'Aigua, consistí en l'adequació de les superfícies, la impermeabilització mitjançant làmines de polietilè, l'abocament de terres inerts i una revegetació. La integració paisatgística aconseguida ha estat molt correcta i la disminució de la quantitat de salmorra generada molt notable.

En qualsevol cas, la situació dels runams de residus salins a la intempèrie amb mesures correctores per la recollida de salmorres i el seu enviament al mar a través del col·lector s'entén a tots els Programes de Restauració aprovats com una fase llarga però temporal, no pas com l'objectiu final de la restauració.

Si cal descartar la possibilitat d'explotació comercial en un termini raonable dels residus salins del runam Vell de Cardona, com indiquen els raonaments extensament exposats al projecte *Actualització del Programa de Restauració de la Terrera Vella de Cardona* per Ercros i corroboren anàlisis de mercat per consultors externs, llavors el material miner acumulat no es pot seguir catalogant de Recurs Miner de secció B, tal com en contradicció flagrant Ercros insisteix a mantenir en la seva aportació d'informació complementària de l'octubre del 2019 –un Recurs Miner de secció B es defineix precisament per la seva opció d'explotació comercial-,

sinó que, atenent a la realitat, s'ha de qualificar merament de residu salí. En conseqüència, l'actualització del Programa de Restauració pel runam Vell de Cardona ha de tenir per objectiu el confinament d'aquest residu i la restauració efectiva del terreny.

El projecte *Actualització del Programa de Restauració de la Terrera Vella* exposa de manera clara 4 alternatives. D'aquestes, escull l'alternativa número 3 que desenvolupa posteriorment.

L'alternativa 1 consisteix en continuar l'explotació de residus. L'alternativa 1 significaria també no haver de modificar el Programa de Restauració. Però s'ha demostrat que aquesta explotació no és comercialment viable; per tant es desestima. No hi tenim res a afegir.

L'alternativa 2 accepta l'aturada de l'explotació i proposa un adequació morfològica i un sistema de canalitzacions per evitar l'entrada lateral d'aigua dolça al runam Vell. Aquesta alternativa es descarta perquè s'entén que la causa primera de generació de salmorres al runam Vell és la pluja. Al no donar una solució completa de recollida i control de les salmorres que es formen al runam Vell, aquesta alternativa es descarta. Tampoc hi tenim res per afegir.

L'alternativa 3 accepta l'aturada de l'explotació i proposa una adequació morfològica per facilitar el drenatge, més un sistema de recollida d'aigües salades generades al runam Vell a base de cunetes al perímetre, basses per l'emmagatzematge i laminació de la salmorra i la seva conducció per la vall Salina fins a l'entrada del col·lector de salmorres a La Coromina. Aquesta és l'alternativa escollida per Ercros SA adduint que compleix tots els criteris. En aquest cas, sí que tenim consideracions a fer en l'avaluació d'idoneïtat. Si comparem amb d'altres programes de restauració de runams salins del Bages, aquesta alternativa 3 correspon a la fase temporal dels runams de Sallent mentre se n'extrauen els residus, no pas a una restauració definitiva.

L'alternativa 4 accepta igualment l'aturada de l'explotació i proposa l'adequació morfològica per facilitar el drenatge més l'execució de capes de segellat superficial mitjançant làmines de geosintètics i l'aportació posterior de material inert i revegetació, de manera similar al que podria ser la clausura d'un dipòsit controlat de residus. Aquesta alternativa es desestima argumentant l'interès geològic i ambiental de l'àmbit. També tenim aquí aportacions a fer en l'avaluació de si l'alternativa 4, és a dir el segellat del runam Vell i posterior revegetació, és o no és adequada per ser aplicada a l'espai natural protegit de la Muntanya de Sal de Cardona. Comparada amb els altres runams del Bages, l'alternativa 4 equival a la restauració definitiva executada al runam de Vilafruns.

L'objectiu de recollida de salmorra que estableix l'alternativa 3 és, també al nostre entendre, encertat des del punt de vista ambiental, malgrat que el cabal majoritari de les salmorres generades al runam Vell va a parar actualment al rierol Salat subterrani i que aquest ja es capta més avall de la vall Salina per conduir-lo al col·lector de salmorres, de manera que no arriba a salinitzar l'aigua del riu Cardener. La infraestructura de control de la salmorra projectada per aquest runam Vell ha de donar més seguretat i ser més completa. Però, fins quan es compromet Ercros a mantenir en bon estat i en funcionament aquestes instal·lacions de recollida de salmorra del runam Vell? Fins a l'eternitat?

La consulta de la sèrie de dades analítiques sobre clorur al Cardener conclou, de manera fefaent, que la salinització del Cardener s'esdevé a Súria, no pas a Cardona. La reducció dràstica de l'aportació de clorurs al Cardener a Cardona es va aconseguir amb el desviament del riu Cardener pel túnel de la Carosa, realitzat l'any 2000 i que l'allunya de La Coromina i de la vall Salina, més les obres posteriors de captació del Rierol Salat i de la resta d'aigües salines que conflueixen a La Coromina per introduir-les al col·lector.

Les anàlisis de clorurs de mostres d'aigües del riu Cardener preses el dia 16.11.19 i realitzades expressament amb aquest propòsit corroboren que, al dia d'avui, l'aportació de salinitat al Cardener és gairebé nul·la a Cardona, en canvi molt important a Súria.

Punt de mostra – 16.11.2019	Clorur (mg Cl/L)
Pont del Diable (amunt de Cardona)	50
Ribera de Coaner (entre Cardona i Súria)	55
Antius (avall de Súria)	330

No hi ha un salt a la salinitat del Cardener al passar per Cardona. Per tant, la salmorra del runam Vell ja no s'incorpora al Cardener; és una part del cabal de salmorra del Rierol Salat que ja es desvia cap al col·lector.

L'alternativa 3, el sistema de recollida en origen de la salmorra generada al runam Vell, solucionaria un problema inexistent; pot ser convenient, però no imprescindible ni urgent. En canvi, a la vista dels resultats analítics de les dues darreres dècades, sí que és imprescindible i urgent millorar el sistema de captació de salmorra a la mineria Súria per tal de reduir la salinitat excessiva de l'aigua del Cardener.

S'assegura que l'alternativa 3 compleix tots els requisits quan, en realitat, està lluny de complir-los. L'alternativa 3 consisteix en deixar un runam de formes geomètriques i completa esterilitat mineral que proclama als quatre vents el seu origen miner. Aquesta situació no compleix per enlloc el criteri "*integració paisatgística mitjançant una configuració morfològica i restauració vegetal adequades*", que és l'objectiu primer de tots els programes de restauració aplicats a àrees afectades per activitats extractives. El fet d'estar el runam Vell situat dins del PEIN de la Muntanya de Sal hauria d'incrementar el nivell d'exigència en la idoneïtat de la restauració, no pas reduir-ne els objectius. Evidentment, l'alternativa 3 ha reduït les objectius de restauració en relació al Programa de Restauració vigent des del 2004. L'alternativa 3 es pot prendre com el conjunt de mesures tècniques correctores per prevenir la salinització de les aigües a causa de salmorres generades pel runam Vell en una situació temporal, però no com la fase final de la restauració.

L'alternativa 4, malgrat que al projecte es descarta argumentant que no satisfà el criteri de "*l'interès geològic i ambiental*", en realitat és, d'entre les alternatives factibles números 2, 3 i 4, la que millor el compleix al naturalitzar el volum ocupat pel runam Vell enmig de la vall Salina. Dependrà de l'última fase de restitució edàfica i revegetació fins a quin punt el runam restaurat s'assimila i integra amb l'entorn. L'alternativa 4 és també una opció definitiva, una característica consubstancial d'un programa de restauració, no pas transitòria ni lligada a la permanent atenció a sistemes de recollida d'aigua o de salmorra com són les alternatives números 2 i 3.

La interpretació per part del projecte d'*Actualització del Programa de Restauració* presentat per Ercros en el sentit que l'alternativa 4, és a dir el segellat de la superfície més la restauració convencional del runam Vell és incompatible amb la preservació de l'interès geològic i ambiental de la Muntanya de Sal es contradiu amb la pràctica de la mateixa empresa en aquest espai i amb el Programa de Restauració vigent pel runam Nou.

A la vall Salina es formen sovint esquerdes i bòfies a causa dels buits que deixa la dissolució de la sal. També sovint, aquests moviments del terreny malmeten camins o altres infraestructures. Sistemàticament, aquests forats s'han reomplert amb el fang provinent de la planta de purificació de sal d'Ercros a La Coromina. Si actualment es restauren àrees de la vall Salina per tal de mantenir la continuïtat de les infraestructures i del relleu mitjançant l'aportació de terres, és contradictori que, al projecte *Actualització del Programa de Restauració* es canviï completament el criteri i s'afirmi que la restauració perjudica l'interès geològic i ambiental de l'espai. L'avaluació negativa a una restauració que arribi fins al final basada en la condició que la Muntanya de Sal és un espai protegit d'interès geològic i ambiental sembla més una excusa per no afrontar-la, per l'escala major en relació a les petites restauracions de bòfies i esquerdes de la vall Salina, que no pas una raó fonamentada.

L'espai PEIN Muntanya de Sal de Cardona, a més del runam Vell, inclou el runam Nou. El Programa de Restauració pel runam Nou preveu la restauració completa. Perquè la restauració satisfà el criteri de protecció de la Muntanya de Sal en el cas del runam Nou, en canvi no el satisfà pel runam Vell?

A més, cal considerar el greuge comparatiu que l'aprovació de l'alternativa 3 de l'*Actualització del Programa de Restauració de la Terrera Vella* establiria entre els runams salins d'Ercros i d'ICL al Bages. Si l'alternativa 3 s'admet com a Programa de Restauració, igualment es podrà argumentar que no cal buidar ni restaurar els grans runams salins de Súria i de Sallent; seria suficient mantenir-los amb instal·lacions completes de recollida i conducció de les salmorres que generen cap al col·lector.

L'alternativa 3 és, al nostre entendre, un projecte tècnicament raonable i ben estudiat de recollida de salmorres del runam Vell, no pas un Programa de Restauració.

L'alternativa 3, és a dir mantenir el runam obert amb sistema de recollida de salmorra, té un cost de funcionament i la necessitat permanent de revisió i manteniment, mentre que l'alternativa 4, és a dir la restauració completa, no. Un cop feta la restauració, només cal esperar petites actuacions durant els primers anys per reparar les incorreccions que es puguin detectar o per assegurar la revegetació. L'alternativa 3 té un cost d'inversió menor, però un cost fix de funcionament permanent, fins que l'aigua de pluja hagi dissolt i arrossegat tots els residus salins. Estimem aquest temps en uns 2000 anys. Per petit que sigui el cost de manteniment i funcionament, multiplicat per un temps llarguíssim esdevé altíssim. També esdevé impossible

d'assegurar l'atenció al funcionament d'aquest sistema de recollida de salmorra durant un període indefinit. En canvi, l'alternativa 4 tindria un cost d'inversió major, però cap cost de manteniment. També sota el punt de vista econòmic l'alternativa 4 és definitiva.

Per les raons exposades, entenem que el projecte *Actualització del Programa de Restauració de la Terrera Vella* mereix una Declaració d'Impacte Ambiental negativa al no complir l'objectiu de restauració. Per tant, sol·licitem un Declaració d'Impacte Ambiental negativa.

Sense detriment que el projecte de recollida de salmorra a l'entorn del runam Vell de Cardona pugui ser executat com a mesura correctora temporal mentre no s'està en disposició d'executar el segellat de la superfície, demanem que s'esculli l'alternativa número 4, que inclou la impermeabilització superficial i l'autèntica restauració del terreny afectat, com a Programa de Restauració del runam Vell de Cardona, atenent als motius exposats d'integració paisatgística en un espai natural protegit i de solució definitiva i en origen a la generació de lixiviats de salmorra.

Sol·licitem també que s'aprofundeixi en el desenvolupament com a veritable Programa de Restauració de l'alternativa 4. Una anàlisi més exhaustiva de la possible aplicació al runam Vell de les diverses tecnologies existents pel segellat d'abocadors (potser impermeabilització mitjançant la projecció d'elastòmers de poliuretà que reduiria la necessitat d'uniformitzar més els relleus?,...) podria abaratir costos del projecte sense rebaixar-ne els objectius. Un cop aconseguit el segellat en superfície per evitar la generació de salmorra, s'ha de poder conduir la revegetació a voluntat per assegurar la integració paisatgística a la vall Salina i per mantenir aquelles espècies vegetals, en particular els halòfits, que es consideren de més vàlua.

En la confiança que es tindran en compte les raons exposades, els saludem ben cordialment.

Plataforma Montsalat

montsalat@gmail.com

www.lasequia.cat/montsalat

Manresa, 18 de novembre del 2019